

Democràcia radical, democràcia unilateral

Des de posicions favorables a la independència de Catalunya, massa sovint es critica la possibilitat que el nostre Parlament, democràticament elegit, pugui optar per proclamar la independència davant del previsible bloqueig espanyol a la consulta del proper 9 de novembre. Negar la possibilitat de reaccionar democràticament -com també ha previst el Consell Assessor per a la Transició Nacional- és una greu irresponsabilitat i contradiu el mateix dret a l'autodeterminació.

Mentre no arriba el 9 de novembre, Catalunya no és als llimbs; és dins del Regne d'Espanya, sotmesa a les lleis espanyoles, incloent l'onada ultracentralista i espanyolitzadora de lleis com la Llei Wert, la Llei d'unitat de mercat, la Llei d'administració local, etc.; per no parlar de futures lleis retrògrades com la Llei de l'avortament, la Llei de seguretat privada o el Pla Hidrològic que acabarà amb el Delta de l'Ebre. Els que critiquen l'unilateralisme oblidem que ara estem sotmesos a les decisions unilaterals que imposa el govern espanyol.

Negar legitimitat i caràcter democràtic a la proclamació d'independència per part del nostre Parlament equival a admetre la submissió a Espanya, a la pitjor Espanya possible. A més, ens aflebleix i fa el joc al bloc espanyolista (PP-UPyD-PSOE).

Espanya ja ha decidit unilateralment el futur de Catalunya i nega que el poble català hi tingui res a dir. Neguen, per tant, la democràcia. Ni tan sols reconeixen el poble català com a subjecte d'un dret col·lectiu reconegut a la Declaració de drets humans i a la Carta de les Nacions Unides, un dret que el Tribunal Internacional de Justícia ha considerat expressament que es pot exercir unilateralment si s'exerceix de forma democràtica i pacífica (vegeu Opinió Consultiva del TIJ de 22 de juliol de 2010).

Quan és impossible pactar per exercir el dret a decidir, exercir-lo de forma unilateral és l'únic acte responsable, un acte de democràcia radical. En la situació actual al Regne d'Espanya, la democràcia radical tan sols pot ser unilateral.

Rut Carandell
Vicepresidenta de
Reagrupament

Sumari

Internacional

Rússia, Ucraïna i Crimea

per Josep Sort

PÀGINA 2

Municipalisme

Sense novetat a l'N-II

per Carles Bonaventura

PÀGINA 3

Cultura

Cada nació escull la seva pròpia veu

per Montserrat Tudela

PÀGINA 4

Territorials

Dos anys com a conseller de districte

per Francisco Garcia

PÀGINA 5

Ploma convidada

Els herois de la independència

per Richard Antczak

PÀGINA 6

Vida parlamentària

Tenim President

per Boi Fusté

PÀGINA 7

I més...

La secció habitual
de llibres de Pere Torra

Rússia, Ucraïna i Crimea

Els espanyols, en plena desesperació perquè veuen que perden Catalunya a marxes forçades, s'agafen a qualsevol cosa que pensen que els fa servei, com un clau roent. Intenten evitar, naturalment, l'inevitable. La nostra independència. Ara, s'han abocat al tema de Crimea. Els pobres es fan un embolic. No saben ben bé com enfocar-ho, si bé això no és el que més importa. Ells volen perllongar la seva estratègia de fer por. Però la veritat és que van molt perduts: no saben si donar suport als uns o als altres. El cos, naturalment, els demana donar suport als russos. Paradoxalment, són els russòfons de Crimea els qui han convocat un referèndum d'autodeterminació. De manera que els espanyols queden descol·locats. Per variar.

I és que el conflicte aquest té poc a veure amb el que està passant a l'Estat espanyol. Allà, bàsicament, hi ha el conflicte entre dos estats sobirans: Rússia i Ucraïna, dos estats veïns i membres de l'ONU. És un conflicte formalment simètric, malgrat la disparitat de forces militars. Aquí es tracta d'un procés clar d'autodeterminació d'un poble respecte a un estat que no només no els respecta, sinó que els va en contra en tots els sentits. Per això, és un conflicte asimètric, malgrat que Catalunya té un pes econòmic semblant, o superior en alguns casos, a Xile, Egipte, Portugal, Grècia, Finlàndia, Irlanda, les Filipines o Israel, no és, encara, un estat i, en conseqüència,

no forma part, encara, de l'ONU. Per contra, Espanya sí, però només des del 1955, que és quan foren admesos els països nazi-feixistes derrotats deu anys abans, en la segona guerra mundial, per cert.

Per entendre la diferència entre els dos casos, cal remetre's a la famosa opinió emesa pel Tribunal Internacional de Justícia de les Nacions Unides sobre el cas de Kosovo del 2010. En aquella opinió, el TIJ va deixar molt clar que la defensa de la integritat territorial dels estats que consagra el dret internacional, ateny exclusivament els conflictes entre estats sobirans, és a dir, el que he anomenat conflictes simètrics. Dit més planerament, el dret internacional prohibeix taxativament que un estat sobirà intenti envair o quedar-se una part d'un altre estat sobirà, que és el que exactament està passant a hores d'ara a Crimea, i molt probablement a altres zones d'Ucraïna, per part de Rússia. És innegable, doncs, que des d'una perspectiva estrictament jurídica, del dret internacional, Rússia està cometent una il·legalitat. I n'és tan conscient que intenta dissimular-ho fent que els seus soldats no portin elements identificatius en els seus uniformes. Naturalment, constatada aquesta il·legalitat, una altra cosa molt diferent és, si políticament (i econòmicament), interessa denunciar-ho.

Per contra, l'opinió del TIJ va deixar molt clar que els processos d'autodeterminació,

com el cas català, naturalment, que es donen a l'interior d'un estat sobirà, no van en contra del dret internacional. La raó és que el dret internacional públic regula les relacions entre dos o més estats sobirans, i aquí, a Catalunya, hi ha un conflicte entre un únic estat sobirà, el Regne d'Espanya, i una part de la seva ciutadania que ha arribat a la conclusió que vol decidir crear el seu propi estat, exercint el dret a l'autodeterminació dels pobles, que sí que és un principi fonamental de les Nacions Unides.

En definitiva ens trobem en dos escenaris totalment diferents i qui els vulgui equiparar, de fet el que busca és alimentar la confusió o la por.

En aquest sentit, si ja existís una República Catalana, constituïda com a estat sobirà i membre de l'ONU, és evident que, si seguís la lògica del dret internacional, el govern català hauria de condemnar l'agressió russa a la integritat territorial ucraïnesa.

Quant al tema de Crimea, és evident que les autoritats regionals tenen tot el dret a convocar un referèndum d'autodeterminació. Fins abans de la caiguda del govern de Ianukóvitx, semblava clar, però, que el que es pretenia era únicament, incrementar l'autonomia dins d'Ucraïna, opció ben vista, per cert, per la minoria tàtara, l'autòctona de Crimea.

Josep Sort

Sense novetat a l'N-II

El 27 de febrer es va viure al Congrés dels Diputats de Madrid una nova mostra de la desídia i el menyspreu dels governs espanyols, ara del PP i abans del PSOE, a l'hora de solucionar l'eterna problemàtica del desdoblament de l'N-II a les comarques gironines. El Congrés dels Diputats, gràcies a la majoria absoluta que hi té el Partit Popular, va votar en contra d'una resolució consensuada entre CiU i el PSC i que va tenir el vot favorable de la resta de diputats gironins, excepte la representat del PP, en què es destacava la importància del desdoblament de l'N-II i es reclamava, així mateix, el traspass de l'aeroport de Girona a la Generalitat i que es reformulessin i s'executessin les obres del futur eix pirinenc (N-260).

En la iniciativa s'insistia en la necessitat de desdoblament de l'N-II a tota la demarcació; és a dir, "des de Tordera fins a la Jonquera"; una obra que és del tot necessària i que ara per ara no té data de finalització. Cal recordar que, en diverses ocasions, en el ple de l'Ajuntament de Girona i en els d'altres consistoris de la demarcació, ja s'ha tractat aquest tema i s'han denunciat els greus perjudicis econòmics

i les enormes incomoditats que per a la ciutadania de Girona i del conjunt de les comarques gironines significa la no finalització dels treballs a l'N-II.

Els perjudicis, però, i malauradament, no són només econòmics. En tots aquests anys d'obres, molts ciutadans han acabat morint en aquesta carretera víctimes d'accidents de trànsit. No obstant això, els treballs a l'N-II continuen gairebé paralitzats o avancen a un ritme extremament lent, i l'autopista AP-7, en la majoria dels casos i a benefici d'Abertis, continua sent l'única alternativa vàlida per a molts gironins i gironines que s'han de desplaçar i que no s'atreveixen a agafar l'N-II. Tenint en compte tot això, encara resulta més insultant i més indignant que, el passat dia 27 de febrer, el Congrés dels Diputats espanyol tornés a rebutjar una iniciativa per desbloquejar aquesta situació i permetre que en un futur pròxim el desdoblament de l'N-II a les comarques gironines quedés enllestit. Això és un exemple més que, per a Espanya i per als partits espanyols, els interessos dels catalans mai seran una prioritat.

És evident que el desdoblament

de l'N-II a les comarques gironines o l'execució del corredor mediterrani en el conjunt dels Països Catalans, per citar només dos exemples entre molts d'altres, serien obres prioritàries en qualsevol país normal, però no ho són per a una Espanya que tracta el nostre país com una colònia. Des dels ajuntaments, des d'on es copsen d'una manera més directa les problemàtiques que aquests dèficits en la inversió provoquen a la ciutadania, cal denunciar aquestes decisions que es prenen a Madrid i que condemnen la nació catalana a haver de suportar infraestructures pròpies d'un país del Tercer Món quan, per potencial econòmic, les catalanes i els catalans podríem tenir-ne de primer nivell. Sens dubte, aquesta situació no tindrà remei fins que Catalunya disposi d'un estat propi, tot i que per a alguns partits polítics, com estem veient aquests dies amb vista a les eleccions europees, aquesta qüestió continua sense ser una prioritat. Quan s'hagi d'anar a votar, tinguem-ho en compte.

Carles Bonaventura
Regidor de l'Ajuntament
de Girona

"Cada nació escull la seva pròpia llei"

Tinc l'esperança ferma que Catalunya esdevindrà un estat independent en un futur. I em pregunto per què. Pot semblar una pregunta ofensiva per a les persones que estan al capdavant d'aquest procés democràtic i pacífic, que és la fita política més difícil d'assolir en un món on la guerra ha estat l'eina més habitual per a delimitar les fronteres territorials. Res més lluny de la meua intenció de posar en dubte cap lideratge ni de menysvalorar els centenars de milers de ciutadans que fan el que poden per avançar cap a la independència. La meua reflexió és una simple mirada de per què hem arribat fins aquí, atès que per a mi la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut d'Autonomia de juny de 2010, l'assetjament legislatiu, jurídic i financer que patim els catalans per part de l'Estat espanyol des de fa dècades, segles, no és una explicació completa, sinó conjuntural.

Per què el poble de Catalunya vol ser lliure després de tres segles de viure espanyolitzat? Hi ha una justa correspondència entre un poble que aspira a tenir un estat que l'aixoplugui i una cultura forta i poderosa? Què és el que identifica un poble, una nació que es manté cohesionada al llarg de segles, tot i les mil i una vicissituds històriques que li ha tocat sofrir en estats de guerra, de pau, de règims totalitaris i de democràcies? Una unitat política es pot mantenir sense unitat cultural? En el món, és una anomalia la identitat cultural, o tal vegada és l'única raó de ser d'un poble? Què és el que ens fa prendre consciència col·lectiva com a poble en aquests temps que ens ha tocat viure enmig d'un projecte polític inacabat? La cultura pot cohesionar el poble i pot fer oblidar les diferències socials? Què és el que omple les generacions passades, les presents

i les futures? És encara actual allò que està escrit fa nou segles en l'Usatge "Unaquaque gens", Cada nació escull la seva pròpia llei?

Aquí les respostes no es poden sintetitzar totes en un Sí+Sí, però és evident que totes ens condueixen a respondre un contundent Sí+Sí en el referèndum del dia 9 de novembre, dia que ja està escrit en la història del nostre poble sense cap mena de dubte.

Cada una d'aquestes preguntes necessitaria com a mínim un article per respondre-les, i tanmateix, tot i demanar excuses al lector per la simplicitat del que escric, no puc renunciar a respondre-les: Volem ser lliures perquè és l'única manera de mantenir la nostra dignitat ciutadana. Sí que hi ha correspondència entre una cultura forta i poderosa i de llarg recorregut històric i l'aspiració de tenir un estat que ens aixoplugui, atès que disposem de tots els instruments mentals i organitzatius en forma d'organització política per ser un estat. Ens identifica i ens cohesionen una cultura que té el pern de la llengua, amb les quals

tenim la capacitat de reflexionar sobre nosaltres mateixos i amb la qual participem de la diversitat mundial i hi aportem riquesa. El conflicte permanent és el que manté una unitat sense unitat cultural. L'única raó de ser d'un poble és la seva identitat i, per tant, la seva cultura, que és la riquesa col·lectiva que aporten al món. La consciència que formem un poble que vol ser lliure la generen segles de generacions que no han renunciat a mantenir la dignitat individual i col·lectiva d'una manera d'entendre el món, una manera integradora, irrenunciament justa i oberta al món. La cultura cohesionen els pobles aquí i a les antípodes. El que omple les generacions passades, presents i futures és la cultura. I sí, encara és actual allò que els nostres avantpassats van deixar escrit en forma de llei, el que van deixar escrit els nostres avantpassats en els Usatges: "Cada nació escull la seva pròpia llei".

Sí, Sí: escollirem la nostra pròpia llei el dia 9 de novembre.

Montserrat Tudela

Dos anys com a conseller de districte

Districte de Sant Martí

Ara ja fa dos anys, després d'unes dures negociacions, ocupava el càrrec de Conseller del Districte de Sant Martí a l'Ajuntament de Barcelona, per Reagrupament i dins de la coalició Unitat per Barcelona, que vàrem formar juntament amb els companys d'Esquerra i de Democràcia Catalana. Aquests dos anys han estat un temps d'un gran aprenentatge per a mi. Jo, que mai havia estat a cap càrrec públic, de fet mai havia militat a cap partit fins que em vaig associar a Reagrupament, vaig haver d'aprendre a marxar forçades, com es redacta un Programa Electoral, com es treballa amb un pressupost municipal o amb una planificació urbanística, com redactar una proposta d'acord. Les diverses modalitats que hi ha per fer-ho, Proposició, Prec o Pregunta, oral o escrita. Però sobretot vaig haver d'aprendre com preparar i moure'm dins d'un Plenari municipal, en el meu cas del Districte amb més habitants de la capital catalana. Per a mi ha estat, i encara ho serà durant l'any que resta fins les pròximes

municipals, una experiència molt engrescadora, que m'està omplint moltíssim i que m'ha fet créixer com a persona.

La representació municipal requereix dedicar-li molt de temps. Moltíssim. És completament necessari trepitjar el carrer i parlar dels seus neguits i problemes amb la gent. Parlar amb els botiguers, amb les escoles, amb les diverses associacions. Si no fas aquest procés, estàs perdut. Has de conèixer el municipi millor que ningú. I creieu-me que això a Sant Martí, un territori amb 10 barris, 1.052 hectàrees i 240.000 habitants, són moltes hores de dedicació. Una dedicació que m'agrada i que a vegades sento que és fins i tot com una droga. Si no tinc aquest contacte amb el ciutadà, ho trobo a faltar. Per això no puc entendre com Consellers de Districte d'altres formacions polítiques es tanquen al seu despatx, si és que arriben a anar-hi, i així qui dia passa any empeny.

Potser és que, des de Reagrupament, tenim aquesta manera de viure la política, que és completament oposada

a la de viure de la política, però jo tinc molt clar que sense aquest contacte amb la gent, sincerament, no podria fer la feina per la qual vaig ser escollit, d'una manera efectiva. Com puc saber on hi han problemes per escolaritzar els nens?, com puc saber on hi han problemes amb la mala conservació dels carrers, de les places, dels parcs? Com puc saber quina associació està passant moments greus econòmicament, que per desgràcia en aquests temps de crisi que corren, són pràcticament totes? Aquestes dades només les obtens trepitjant els carrers i parlant amb la gent.

Per tot això que he assenyalat, torno a repetir el meu agraïment als companys que van confiar en mi i, com sempre dic, l'únic que puc prometre en aquest any que encara queda per endavant és feina, feina i més feina. Endavant amb Reagrupament, companys!

Francisco Garcia
 Coordinador Districte de
 Sant Martí (Barcelona)

Els herois de la independència

Aquest és el nom que dona un enginyós tuitaire a tots aquells que insulten, menyspreen, difamen i amenacen Catalunya. Jo, com ell, opino que han de ser considerats herois perquè fomenten l'independentisme. Així doncs, podem entendre que Rajoy i els seus camarades són Herois Independentistes, ja que no fa gaire van venir a Barcelona per explicar-nos la seva campanya pel NO, titllant-nos d'etarres, mentint-nos a la cara, faltant-nos al respecte i pretenent demostrar-nos que som propietat seva i que, per tant, els hem d'obeir com s'obeeix un amo. És més, van venir a fer aquesta campanya pel NO sense haver ni aprovat la consulta! Es pot fer això?

Es pugui o no, crec que és contraproduent insultar i maltractar la gent que està intentant convèncer de quedar-se, si no és que intentis de persuadir una colla de sadomasoquistes. És en aquest punt que, malgrat el que penso sobre ell i el seu partit, vull esmentar el discurs de David Cameron del dia 7 de febrer. Sí, va ser un discurs ple de cinisme polític, que jugava amb les emocions dels escocesos amb família anglesa, nord-irlandesa o gal·lesa i que utilitzava l'èxit de la Gran Bretanya a les últimes olimpíades com a raó per votar NO. No obstant això, deixant de banda el contingut unionista, al seu discurs va quedar ben clar el respecte a la democràcia. Així doncs, el dia 18 de setembre del 2014, Escòcia farà un referèndum, en què només els escocesos podran votar i en què si guanya el vot pel SÍ, el Regne Unit com el coneixem avui en dia, canviarà per sempre.

Si després de viure sis anys a Barcelona, a mi em xoca la diferència entre el posicionament *tory* respecte al procés escocès, i el *pepero* respecte a l'independentisme català, no

puic imaginar-me com n'ha de ser de surrealista per a un català! La típica referència a la sagrada Constitució espanyola (que ha implantat en la ment de molts espanyols un suposat dret diví a creure's propietaris de Catalunya) i el fet que el Regne Unit no té constitució escrita no em serveix com a raó per prohibir un referèndum, ja que *The Union Act* (document legal clau per a la unitat britànica i fins i tot més vell que la constitució) estableix que Escòcia sempre formarà part del Regne Unit. La diferència és la manera en què el Regne Unit i Espanya van configurar les seves respectives unions. A més, mentre que el nacionalisme anglès pot acceptar Escòcia com a nació (sigui independent o no), el nacionalisme espanyol nega l'existència de la nació catalana, per defensar el seu ideal de nació única. Tant és així que Escòcia va perdre la seva sobirania votant per la unió, però alhora va mantenir la seva identitat com a poble separat, i Catalunya (quan formava part de la Corona d'Aragó) va perdre la seva sobirania i la seva identitat després d'una guerra llarga i una derrota definitiva al 1714.

És clar que Mariano Rajoy i tots els altres polítics

que ens impedeixen votar democràticament no ho fan amb la intenció de ser herois independentistes, però la realitat és que la seva feina és imprescindible per a la causa catalana i, sense les seves paraules d'odi i desprestigi, l'independentisme probablement no tindria la força que té avui. Potser al 2064, quan celebrem els cinquanta anys de la independència, caldrà fer una gran celebració amb homenatges per a aquells que ens van ajudar a complir el nostre somni. Potser, en la futura Catalunya independent, aquests grans herois independentistes tindran carrers en memòria seva (us imagineu?): Plaça Mariano Rajoy, Avinguda Alicia Sánchez Camacho, Carrer Cristóbal Montoro, Passeig José García-Margallo, etc.

Richard Antczak: anglès catalanòfil de 23 anys, originalment de Londres però que des del 2008 ha viscut a Sabadell. Estudiant d'Història a la Universitat Autònoma de Barcelona especialitzant-se en història contemporània de Sud-amèrica. Treballa com a professor d'anglès. També és amant de la història de Catalunya i aspirant a escriptor.

Tenim President, ara cal que la resta estigui a l'alçada

Dret a decidir. Els catalans per fi hem entès que per poder ser cal tenir capacitat per decidir, i fer-ho políticament i amb totes les garanties ha de passar irremeiablement per ser un País lliure i un Estat.

CiU, ERC, Iniciativa i les CUP com a forces parlamentàries, defensen el dret a decidir i ho fan sense fissures. No fan el mateix a l'hora de defensar Catalunya i el seu autogovern dels atacs que fa temps rebem del govern de l'Estat espanyol.

Mai sabrem els motius que han fet impossible una candidatura per a les eleccions europees. La societat civil, ANC i Òmnium, més CDC ho volien i ens deien que era el millor per anar a Europa. Ni ERC, ni Iniciativa ho ha acceptat, els de la CUP fins al dia 8 de Març encara s'ho estaven pensant.

Ecoltar el nostre President, quan en Jordi Basté li requereix el perquè no ha estat possible una candidatura unitària, responent que s'ha de mossegar la llengua, encara que sagní, és lamentable. Ell ho demanava i ningú li ha fet cas, cosa que implícitament comporta una desautorització en tota regla.

Artur Mas, President de la Generalitat de Catalunya, i d'una Comunitat Autònoma del Regne d'Espanya, va dir prou ja fa estona. Ell se l'ha jugat i se la juga. De fet, tothom sap, i ell mateix ho diu, que la seva carrera política té data de caducitat i aquesta va íntimament lligada al procés.

Encertar l'estratègia, quins han de ser els passos per arribar a bon port ni és senzill, ni està exempta de riscos. El President sap que és el centre de tot i que per ell passa

indefugiblement la legalitat i la legitimitat final. Ell signarà el Decret per a la Consulta o signarà la convocatòria d'unes noves eleccions. En qualsevol cas, els catalans decidirem.

El President és ara el màxim baluard en defensa del dret a decidir. Ell representa la màxima institució de Catalunya i la màxima oposició a l'Estat espanyol, des de dins del mateix Estat.

Artur Mas dona la talla. Està liderant el procés que la societat civil li ha encarregat i l'únic que demana és generositat i menys partidisme. Te raó: el tacticisme partidista, ara mateix, és de tan curta volada, que no només no serveix al procés, sinó que no llencem el missatge adequat a l'opinió internacional ni nacional.

És curiós, o potser no tant, veure i comprovar que ha estat un convergent el que ha fet possible que ara estiguem on som. Amb una sentència, amb una ribotada, amb un ofegament institucional i econòmic, amb una recentralització salvatge i amb una espanyolització decidida, teníem els ingredients per

respondre, la societat civil ho ha fet i el nostre President ha entomat el repte democràtic i de país per alliberar Catalunya i també ho ha fet.

Seríem tots plegats uns irreverents i desagraïts no fent-li costat. El nostre President Artur Mas és el millor líder que podem tenir per conduir i alliberar Catalunya. Possiblement no sigui el millor per dur a terme les polítiques necessàries i adequades per al país una vegada siguem Estat. Ara la prioritat és decidir si fem de Catalunya un nou Estat o no; i, si continuem com ara, les polítiques les decidiran, com sempre, des de Madrid i finalment ho faran legalment i sense el poder de les armes.

L'agressió que rep Catalunya és en tota regla i per fer-li front ens cal la unitat en tota regla. Ara toca menys tacticisme de curta volada i més patriotisme. Això és el que demana el nostre President Artur Mas.

Boi Fusté

Retrat de l'inici de l'èxode català per Rovira i Virgili

Antoni Rovira i Virgili, *Els darrers dies de la Catalunya republicana. Memòries de l'èxode català*. Barcelona, ACONTRAVENT, 2014

Diumenge, 16 de febrer de 2014. Matí ennuvolat i humit, encara que no pas fred. Un grup d'unes seixanta persones s'apleguen davant del Palau Robert a Barcelona. Al lateral de l'avinguda Diagonal els espera aparcat un autocar que han noliejat per a l'ocasió, que els conduirà directament a La Jonquera. Cap a les onze hi arriben i fan una visita guiada al Museu Memorial de l'Exili, un centre que contribueix a preservar la memòria, aquesta cosa immaterial que resulta imprescindible per ésser, és a dir, per viure.

Feta una completa visita, amb explicacions molt útils i matisades, el grup retorna al cotxe per travessar la ratlla invisible. S'adrecen al Pertús, a la Catalunya Nord. A peu de carretera, l'autocar s'atura davant del petit cementiri de la població. A prop de l'entrada, a la banda esquerra, hi ha una tomba al terra, arreglada i molt discreta, amb una gran creu negra sobre un fons gris de grava compactada. Comença a ploure i s'obren tot de paraigües al voltant de la tomba. Una dona, amb bona dicció, pren el llibre i es posa a llegir amb veu alta el "Jurament de l'exiliat":

"Diumenge, 5 de febrer de 1939 — Ara que Catalunya ha caigut, trencada, esclafada, vençuda per la força; ara que volen esborrar el seu nom de la geografia, el seu idioma de la literatura, el seu amor dels cors; ara que Catalunya sembla que es desfaci i desaparegui en el clot negre de la persecució i de l'odi; ara que centenars de milers de catalans han de sortir de la pàtria envaïda pels vells enemics i per enemics nous; ara que és una hora de dolor i d'amargor, el meu pensament nacional s'afirma amb més vigoria. Enmig del present desolat i tràgic, poso

la meva esperança en els dies que vindran, en el dret que triomfarà, en les llibertats que es restabliran, en la llengua que persistirà. No em descoratjo, no renuncio, no deserto."

Amb lletres grogues sobre fons negre, la inscripció de la tomba diu: "Antoni ROVIRA I VIRGILI. ESCRIPTOR. President del Parlament de Catalunya. Tarragona 1882. Mort a l'exili a Perpinyà 1949 / Maria COMAS DE ROVIRA. Tarragona 1884. Montpeller 1942."

M'agrada que el primer atribut que hi consti sigui el d'escriptor. És exacte. Rovira és un gran escriptor (no goso dir que sobretot és un escriptor perquè no vull desmerèixer les seves altres activitats). Segurament, *Els darrers dies...* és un dels seus millors llibres, un relat apassionat, veraç, cru, trist, però també noble i honest, que també inclou espai per a l'humor (el sopar imaginari, l'autobús asmàtic...).

El grup fa una pausa per un dinar pràctic i eficaç, és a dir, d'escassa alçada gastronòmica. Després de l'àpat, tothom puja a l'autocar, que reprèn el camí per carreteres secundàries fins arribar a una magnífica finca, amb una gran casa de pagès, senyorial, el Mas Perxers, al municipi d'Agullana. Ben custodiada per la senyora Emília, el grup aconsegueix accedir a l'interior del mas. És una casa forta: mobiliari antic, un cap de senglar penjat, escopetes, objectes diversos als prestatges, llibres antics i bells, una Història de Catalunya de Bofarull... El

grup surt a l'eixida, que esdevé un espectacular balcó sobre l'Empordà. A l'interior, l'editor convocant de la marxa llegeix un fragment de *El bibliobús de la llibertat*. Tothom escolta amb atenció i l'emoció del moment s'omple de rialles quan la lectura al·ludeix a l'episodi que Joan Oliver anomenava la "batalla del matalàs".

Després d'acomiarar la jornada amb un cafè a la immensa sala de *La Concòrdia* d'Agullana, el grup de persones retorna a Barcelona. Enrera queda un recorregut pels principals indrets on va començar l'èxode català de gener-febrer de 1939, ara fa 75 anys, un modest exercici de memòria històrica i un homenatge merescut a Antoni Rovira i Virgili.

Ara m'adono que gairebé no els he parlat del llibre, que això no és un ressenya com Déu mana i com correspon a aquesta secció. O potser sí? Però com els puc dir jo que aquest llibre, si no ho han fet, s'ha de llegir? Si el nostre poble existeix, conserva la llengua i la cultura, i avui lluita per la seva llibertat, és gràcies a la persistència de la generació de

cultura, i avui lluita per la seva llibertat, és gràcies a la persistència de la generació de Rovira, que va patir un doble exili: L'èxode dels que van haver d'abandonar el país i l'exili interior d'aquells que, dins del país, van resistir. És just que les generacions següents els recordem i els donem les gràcies, i que continuem la seva lluita per reconquerir la dignitat sobirana del nostre país.